

Landelijk expertisenetwerk Integraal werken met jeugd en gezin

Position Paper – april 2024

Missie

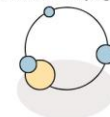
Het Landelijk expertisenetwerk *Integraal werken met jeugd en gezin* wil onderzoekers op het gebied van integraal werken met jeugd en gezin met elkaar verbinden. Vanuit die gedachte is het netwerk eind 2021 gestart. De leden van het expertisenetwerk zijn gespecialiseerd in (onderzoek naar) integraal werken met jeugdigen en gezinnen. We streven naar kennisaccumulatie op basis van onderzoek en praktijkgericht onderzoek in het bijzonder. We hebben daarbij nadrukkelijk oog voor de lacunes in de beschikbare kennis. De kennisaccumulatie maakt dat we in onze uitspraken voorbij de open deuren van het integraal werken rond jeugd en gezin kunnen komen. Daarmee zijn we richtinggevend in het wetenschappelijke en maatschappelijke debat rond integraal werken met jeugd en gezin. We delen onze inzichten met relevante partijen in de buitenwereld: met onderzoekers, beleidsmakers en praktijkorganisaties, en het initiële en post-initiële onderwijs.

Visie

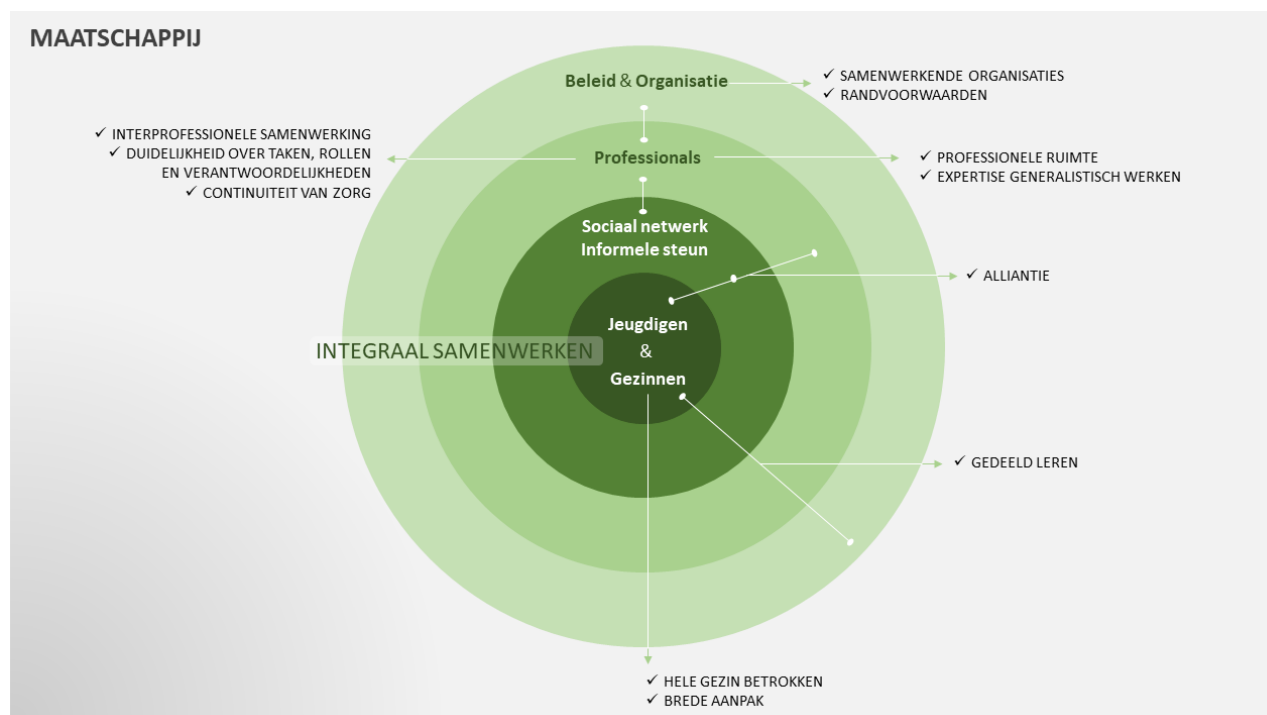
In onze visie op integraal werken staat de vraag of het probleem van jeugdigen en gezinnen altijd centraal; dit is leidend (de kern van Figuur 1). Dat impliceert dat in het integraal werken jeugdigen en gezinnen betrokken zijn. We kijken naar alle voor jeugdigen en gezinnen relevante leefdomeinen. We definiëren integraal werken als doelgerichte en domeinoverstijgende samenwerking in zorg en ondersteuning aan jeugdigen en/of gezinnen. De mate waarin het vraagstuk of probleem van jeugdige of gezin domeinoverstijgend is, bepaalt of, op welke manier en met welke intensiteit er samenwerking nodig is tussen professionals of organisaties uit verschillende domeinen. Randvoorwaardelijk voor de afstemming en samenwerking is een gezamenlijke visie op de wijze waarop professionals of organisaties omgaan met domeinoverstijgende vraagstukken en problemen. Zorg en ondersteuning kunnen van zowel formele als informele aard zijn.

Direct om de kern van jeugdigen en gezinnen zit de eerste schil: die van het sociale netwerk van gezinnen en bronnen van informele steun. Het sociale netwerk van gezinnen bestaat uit mensen uit hun omgeving: familie, vrienden, burens en kennissen. Zij kunnen gezinnen informeel steunen. Informele steun kan ook van vrijwilligers komen, waarmee gezinnen in aanraking komen. Hiervoor zijn allerlei programma's beschikbaar, zoals maatjesprojecten, Home Start en Moeders Informeren Moeders. In de tweede schil zitten professionals waarmee gezinnen te maken krijgen. Daarbij gaat het om basisvoorzieningen in de wijk (zoals school, kinderopvang, huisarts) en om hulpverleningsorganisaties (zoals sociale of jeugdwijkteams, specialistische zorgaanbieders). Professionals vormen het formele netwerk rond gezinnen.

Daaromheen zit de derde schil, van beleid en organisatie. Beleid en organisatie zorgen voor de kaders waarbinnen professionals werken. Beleidsmakers stellen wet- en (ook lokale) regelgeving op waaraan professionals zich hebben te houden; organisaties hebben interne werkprocessen om het primaire proces te sturen en faciliteren. De vierde schil tot slot is die van de maatschappelijke context waarin beleid en organisatie zich bevinden. Het integraal werken krijgt gestalte in de wisselwerking tussen jeugdigen en gezinnen (de kern) en het informele netwerk (eerste schil) en

professionals (tweede schil). Beleid en organisatie zijn randvoorwaardelijk voor het werk van professionals en daarmee voor het integraal werken. Maatschappelijke ontwikkelingen, zoals groeiende arbeidsmarkttekorten en toenemende ongelijkheid en diversiteit, zijn van invloed op beleid en organisatie, het integraal werken zelf en op jeugdigen en gezinnen.

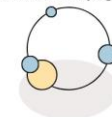
Figuur 1. De schillen van integraal werken

Doelen en activiteiten van het netwerk

We willen ons ontwikkelen tot een gezaghebbend netwerk op het gebied van integraal werken met jeugd en gezin voor praktijk, beleid en opleidingen. De ontwikkeling van praktijkgerichte en wetenschappelijke kennis en van (bouwstenen voor) opleidingen draagt hieraan bij.

Het netwerk 'Integraal werken' voert toegepast wetenschappelijk onderzoek uit om nieuwe kennis te ontwikkelen. Daarnaast stelt het zich nadrukkelijk tot doel tot kennisaccumulatie te komen door verdieping aan te brengen in bestaand onderzoek naar integraal werken. Of, zoals we het zelf formuleren, op basis van onderzoek uitspraken te kunnen doen die verder gaan dan het intrappen van open deuren. Dat doen we door de kennis uit onderzoeken te bundelen, waardoor we inzichten in integraal werken verbreden en verdiepen. Vanzelfsprekend bekijken we daarbij in hoeverre de inzichten uit toegepast wetenschappelijk onderzoek generaliseerbaar en overdraagbaar zijn.

We ontwikkelen ook nieuwe kennis over integraal werken rond jeugd en gezin. Binnen het expertisenetwerk besteden we aandacht aan de onderzoeksmethoden die we hierbij in de afzonderlijke projecten inzetten. We willen hierin van elkaar leren, met het doel te komen tot een verfijning van onderzoeksmethodieken. We constateren dat tot nu veel onderzoek kwalitatief van aard is en vooral exploratief en actiegericht. We stellen ons ten doel bij te dragen aan de inzet van toetsende en kwantitatieve onderzoeksmethoden om het inzicht in integraal werken verder te bestendigen. Ook kijken we naar de mogelijkheden van ontwerpgericht onderzoek.

Een belangrijk doel van het netwerk 'Integraal werken' is het vertalen van de verzamelde inzichten naar de professionele praktijk en naar beleid en organisatie. Dit vraagt echt wat anders dan het schrijven voor de onderzoeksgemeenschap. We willen relevant zijn voor samenleving (gezinnen), praktijk, onderwijs, wetenschap en beleid. Daarom zijn we als netwerk in verbinding met deze verschillende werelden en komen we samen tot de best passende wijze waarop we onze inzichten kunnen overbrengen. Dit om de kans te vergroten dat verworven inzichten relevant zijn en benut kunnen worden.

Uiteraard vinden we het belangrijk dat onze inzichten gezien en getoetst worden in de onderzoeksgemeenschap. Daartoe zullen we presenteren op congressen en streven naar peer reviewed artikelen.

De inzichten uit praktijkgericht en fundamenteel wetenschappelijk onderzoek zetten we in om initiële en post-initiële opleidingen voor wo-, hbo- en mbo-professionals te voeden en daar bouwstenen voor aan te leveren. Daarbij valt concreet te denken aan handboeken en studieboeken, een post-hbo of postacademische leergang, minoren en cursussen voor professionals.

Waar kijken we als expertisenetwerk naar?

Reikwijdte integraal werken

We kijken naar de reikwijdte van integraal werken. Daarbij hebben we oog voor verschillende varianten, onder andere integraal werken vanuit lokale (jeugd-) teams, de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp, en het integraal werken rond jeugdigen en/of gezinnen met complexe problematiek. We maken onderscheid tussen het integraal werken binnen het domein van de (vrijwillige) jeugdhulp en domeinoverstijgend integraal werken, met bijvoorbeeld het gedwongen kader of met partijen buiten de jeugdhulp (onderwijs, volwassenen-ggz, werk en inkomen, etc.).

Primaire doelgroep integraal werken: jeugdige en/of gezin

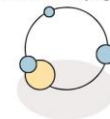
We maken onderscheid tussen integraal werken primair gericht op jeugdigen en integraal werken primair gericht op gezinnen. Gezien de wet- en regelgeving maken we bovendien onderscheid tussen vraagstukken en problemen van jeugdigen tot 18 jaar en van jeugdigen tussen 18 en 27 jaar.

Integraal werken als primair proces én (rand)voorwaarden vanuit beleid en organisatie

Onderzoek kan gericht zijn op het integraal werken in de praktijk (de kern en de eerste schil uit het model). Daarnaast kan het ook gericht zijn op de manier waarop beleid en organisaties het integraal werken kunnen faciliteren. Integrale beleidsvorming tussen verschillende domeinen kan daarbij aan de orde komen.

Samenwerking: met jeugdigen/gezinnen/informele netwerk én tussen professionals

Onderzoeken naar integraal werken zijn haast per definitie gericht op samenwerkingsrelaties. Daarbij onderscheiden we het type samenwerkingsrelatie waarop ons onderzoek zich richt. Enerzijds richten we ons op de samenwerking tussen zorgprofessionals en gezinnen en hun netwerk. Anderzijds richten we ons op de samenwerking tussen zorgprofessionals onderling.

Wie wij zijn

Wij zijn wetenschappers die sterk gemotiveerd zijn om de integrale zorgverlening aan jeugdigen en gezinnen te versterken. We zien de urgentie hiervan voor de praktijk. We zijn afkomstig uit praktijkinstellingen, hogescholen en universiteiten en hebben nauwe relaties met hbo- en wo-opleidingen. We zijn gezamenlijk eigenaar van dit netwerk en zijn bereid daarin te investeren.

Het landelijk expertisenetwerk bestaat uit:

Dr. Cora Bartelink is senior onderzoeker bij het lectoraat Jeugdhulp in Transformatie aan de Haagse Hogeschool. Zij is verbonden aan de Regionale Kenniswerkplaats SAMEN. Haar email adres is:

c.bartelink@hhs.nl

Dr. Marieke Boelhouwer is senior onderzoeker en behandelaar bij GGZ-instelling Molendrift. Haar email adres is: m.boelhouwer@molendrift.nl

Marcel van Eck, MSW, is docent onderzoeker bij Hogeschool Utrecht en werkzaam als science practitioner bij Tranzo, Tilburg University. Zijn email adres is: marcel.vaneck@hu.nl

Dr. Rob Gilsing is lector Jeugdhulp in Transformatie aan de Haagse Hogeschool. Zijn lectoraat vormt de kern van het Kennisnetwerk Jeugd Haaglanden. Rob is boegbeeld van de Regionale Kenniswerkplaats Jeugd SAMEN. Zijn email adres is: r.j.h.gilsing@hhs.nl

Dr. Jana Knot-Dickscheit is Universitair Hoofddocent bij de Basiseenheid Orthopedagogiek: Gedrag, Opvoeding en Kinderrechten; en Hoofd van het Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen aan de Rijksuniversiteit Groningen. Tevens is zij werkzaam bij GGZ- instelling Molendrift als orthopedagoog en GZ-psycholoog. Haar email adres is: j.knot-dickscheit@rug.nl

Prof. Dr. Eva Mulder is bijzonder hoogleraar Intensieve pedagogische ondersteuning van gezinnen bij de Universiteit van Amsterdam, een leerstoel in samenwerking met het Nederlands Jeugdinstuut. Daarnaast is ze als senior onderzoeker verbonden aan de afdeling kinder- en jeugdpsychiatrie & psychosociale zorg van het AmsterdamUMC en is ze directeur van de landelijke Academische Werkplaats Risicojeugd. Haar email adres is: e.a.mulder3@uva.nl

Dr. Laura Nooteboom is senior onderzoeker bij het Leids Universitair Medisch Centrum, subafdeling kinder- en jeugdpsychiatrie (LUMC Curium) en verbonden aan de landelijke Academische Werkplaats Risicojeugd en de Regionale Kenniswerkplaats SAMEN. Haar email adres is: l.a.nooteboom@lumc.nl